Č.j.: S 117/2000-240 V Brně dne 11. 2. 2000

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže rozhodl ve správním řízení zahájeném dne 6. 12. 1999 z vlastního podnětu podle § 18 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení, ve spojení s § 12 zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění zákona č. 495/1992 Sb. a zákona č. 286/1993 Sb. ve věci možného porušení § 3 odst. 1 tohoto zákona účastníkem řízení, jímž je společnost **ARAL ČR a. s.**, se sídlem Na Pankráci 14, 140 00 Praha 4, IČ 64948978, ve správním řízení zastoupená JUDr. Ivanem Peclem, advokátem, AK ECONOMY v.o.s., Cejl 99, 602 00 Brno

t a k t o :

Správní řízení se podle § 30 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení **zastavuje**.

O d ů v o d n ě n í :

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen „úřad“) zahájil dne 6. 12. 1999 z vlastního podnětu správní řízení se společností ARAL ČR a. s., ve věci možného porušení § 3 odst. 1 zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění zákona č. 495/1992 Sb. a zákona č. 286/1993 Sb. (dále jen „zákon“). Předmětem správního řízení bylo šetření, zda určité dohody sjednané ve Smlouvě o pronájmu čerpací stanice, kterou společnost ARAL ČR a. s. (dále jen „Aral“) uzavírá s nájemci čerpacích stanic, naplňují znaky dohod ve smyslu § 3 odst. 1 zákona, tj. dohod, které vedou nebo mohou vést k narušení hospodářské soutěže. Jednalo se zejména o ustanovení Smlouvy týkající se doporučených dodavatelů doplňkového sortimentu zboží prodávaného u čerpacích stanic a povinnosti odebírat oleje, maziva a další značkové zboží ARAL pouze od Aralu, přičemž Aral doporučí spotřebitelské ceny tohoto zboží (oleje, maziva a další značkové zboží Aral).

Bylo zjištěno, že Aral působí v České republice od roku 1991. V současné době provozuje 62 čerpacích stanic, z toho 19 čerpacích stanic poskytuje současně službu výměny olejů a promazávání vozidel. Provozování čerpacích stanic je prováděno formou pronájmu na další podnikatelský subjekt. S těmito subjekty (nájemci) Aral uzavírá „Smlouvy o pronájmu čerpací stanice“ (dále jen „Smlouva“). Oblast podnikání Aralu se blíže dá specifikovat jako prodej pohonných látek a ostatního zboží u čerpacích stanic. Ostatním zbožím se rozumí zejména zboží určené k zajištění provozu motorových vozidel, případně pro jejich údržbu (oleje, maziva, autokosmetika) a dále potraviny, nápoje, mražené výrobky, hračky, tiskoviny, tabákové výrobky, autodoplňky, drogistické zboží, textil apod. Tento sektor obchodu zaznamenal v ČR v posledním období výrazné změny. Zatímco v roce 1989 bylo v ČR celkem 784 čerpacích stanic, pak v současné době se uvádí počet cca 1850 (podle údajů České asociace

petrolejářského průmyslu a obchodu - ČAPPO). Mezi nejvýznamnější firmy působící na tomto trhu patří společnosti: Benzina, a. s. , Agip Praha a. s. , Aral ČR a. s. , DU Pont – Conoco ČS- s. r. o., Esso s. r. o., OMV ČR s. r. o. Shell-CZ a. s. , Total – ČR s. r. o. a Benzina st. podnik. Další čerpací stanice provozuje cca 25 menších soutěžitelů sdružených do Společenství čerpacích stanic ČR.

Prodej u čerpacích stanic je charakterizován určitými společnými znaky odlišujícími jej od obvyklého prodeje v maloobchodní síti prodejen, a to zejména místem prodeje (čerpací stanice se zpravidla nacházejí u dálnic, silnic apod.), okruhem zákazníků (převážně motoristé a jejich spolucestující) a užším výběrem sortimentu nabízeného zboží. Pro potřeby správního řízení byl relevantní výrobkový trh vymezen jako **trh pohonných hmot, mazadel, příbuzných ropných produktů a jiných výrobků pro maloobchodní prodej u čerpací stanice pohonných hmot** (dále jen „ČS“). Z hlediska geografického zahrnuje relevantní trh **území celé ČR**, neboť účastník řízení působí na celém tomto území a v rámci tohoto území nebylo zjištěno menší území, na kterém by byly podmínky soutěže odlišné. Po stránce časové jde o trh trvalý, charakterizovaný pravidelnými opakujícími se dodávkami uvedeného zboží na ČS. Pro potřeby vymezení postavení společnosti Aral z hlediska podílu ČS byly vzaty údaje roku 1999. Podíl společnosti Aral na výše vymezeném relevantním trhu z hlediska počtu vlastněných ČS na území České republiky činí cca 3%.

V průběhu správního řízení obdržel úřad několik typů smluv (podle toho v kterém roce byly uzavřeny) mezi Aralem a nájemci ČS. Smlouvy jsou z roku 1992, 1994, 1996, 1997 a 1998. Všechny obsahují následující ustanovení:

Čl. 1*: Partner je tedy po dobu trvání této smlouvy povinen na jmenované čerpací stanici prodávat a podporovat odbyt zboží, které musí odebírat jen od Aralu, pohonné hmoty pro motorová vozidla, oleje a maziva i další značkové zboží Aral, popř. zboží, které získá prostřednictvím Aralu nebo které mu bude Aralem doporučeno.Potřebu zboží pro rozšířený prodejní sortiment shopu přesahující tyto meze může partner pokrývat z jiných zdrojů.*

Čl. 3*: Aral dovoluje partnerovi v rámci čerpací stanice prodej zboží jménem a na účet partnera podle doporučení Aral* (v případě Smlouvy z roku 1998 je toto ustanovení obsaženo v čl. 1).

Čl 4*: Aral zpracuje ve spolupráci s vybranými dodavateli vybraný sortiment pro shop čerpací stanice a doporučí partnerovi tento sortiment nakupovat u Aralu, popř. přímo u vybraných dodavatelů.*

Čl 11: *Pro dodávky a odběr veškerého ostatního značkového zboží a především olejů značky Aral platí Aralem stanovené ceny a podmínky. Aral doporučí spotřebitelské ceny tohoto zboží* (v případě Smluv uzavíraných v letech 1996, 1997 a 1998 je toto ustanovení obsaženo v čl. 12).

Při ústním jednání konaném dne 14. 12. 1999 s účastníkem řízení se k předmětným ustanovením vyjádřil Aral do protokolu takto: Aral je vlastníkem pouze pohonných látek (PHL), a to až do konečného prodeje spotřebiteli na ČS. U PHL určuje Aral jejich prodejní cenu a nájemce je prodává za provizi. Pokud jde o další doplňkový sortiment zboží, tento je ve vlastnictví nájemce a je jím prodáván na jeho hospodářské riziko. Z tohoto sortimentu má nájemce povinnost odebírat od Aralu pouze oleje a maziva a další značkové zboží Aral (viz čl. 1 Smlouvy). Aral u tohoto zboží doporučuje nájemcům prodejní cenu. U ostatního doplňkového sortimentu zboží prodávaného na ČS, Aral doporučuje pouze druh zboží; v případě, že u některého druhu zboží jsou uvedeni i doporučení dodavatelé – je to pouze doporučení, které neznamená, že by nájemce byl povinen odebírat doplňkový sortiment pouze od těchto dodavatelů – což lze v praxi ověřit. Aral má zájem na jednotné marketingové koncepci svých ČS. Pokud jde o formu doporučení, děje se to tak, že nájemce obdrží od Aralu tzv. „manuál“, což je materiál, kde je fotograficky vyobrazeno rozmístění zboží v shopu. Nájemce si však může svobodně rozhodnout jaké zboží bude ve skutečnosti prodávat.

K doporučování cen olejů, maziv a dalšího značkového zboží Aral uvedl účastník řízení, že se jedná o doporučené ceny – Aral v žádném případě nestanoví konečné prodejní ceny tohoto zboží. Nájemci mají možnost prodávat i za jiné ceny než jsou doporučené.

Dne 22. 12. 1999 úřad provedl výslech svědků, dvou bývalých nájemců Aralu. Svědci uvedli, že dostávali od Aralu seznam doporučených dodavatelů a bylo jim určeno, které zboží na ČS musí být. V praxi nebylo možné odebírat zboží od nikoho jiného než od Aralem doporučených dodavatelů. U olejů a kosmetiky značky Aral stanovoval účastník řízení i konečnou cenu pro spotřebitele. Tyto skutečnosti Aral popírá (viz spis str. 99 – 104 a str. 139 – 145).

Úřad provedl ověření těchto rozporných tvrzení vlastním šetřením u namátkou vybraných nájemců ČS v Brně (ČS Brno-Cimburkova ul., ČS Brno-Modřice a ČS Brno-Zvonařka). Nájemci uvedených ČS potvrdili, že s výjimkou PHL jsou vlastníci veškerého zboží prodávaného na ČS jako doplňkový sortiment v shopech. Pokud jde o výběr dodavatelů doplňkového sortimentu zboží existuje určité doporučení ze strany Aralu, ale konečné rozhodnutí je na nájemci. Dále nájemci těchto ČS uvedli, že pokud se jedná o stanovení konečné prodejní ceny zboží, které se na čerpací stanice prodává (mimo PHL) je její výše stanovena nájemcem. V případě provozních tekutin, maziv a olejů značky Aral, vydává Aral ceník, kde jsou doporučeny maloobchodní ceny tohoto zboží. Jde však pouze o doporučení, nájemce se může od těchto cen odchýlit.

K další objektivizaci úřad vyžádal dne 12. 1. 2000 od náhodně vybraných 8 nájemců ČS kopie všech platných smluv uzavřených se společností Aral a dále kopie všech dokumentů (interní sdělení, směrnice, dopisy apod.), které nájemcům byly společností Aral zaslány a které se týkají určování dodavatelů doplňkového sortimentu i ceny zboží, zejména olejů a maziv značky Aral. Dále byli nájemci požádáni o uvedení dodavatelů jednotlivých vypsaných druhů doplňkového sortimentu zboží. Všem nájemcům byl rovněž zaslán přehled sortimentu olejů a maziv značky Aral se žádostí o vyplnění prodejních cen, za které toto zboží skutečně prodávají. Pokud prodávají zboží značky Aral za doporučené ceny o uvedení důvodu a zda Aral kontroluje prodejní ceny tohoto zboží. Dále úřad zjišťoval, zda existují sankce, které by případně nájemce postihovaly při prodeji tohoto zboží za jiné než doporučené ceny a z čeho vyplývají – a jak skutečně reagoval Aral v případě, že nájemce prodával značkové zboží Aral za ceny odlišné.

Z obdržených podkladů vyplývá, že pokud se jedná o možnost nájemce nezávisle na Aralu rozhodovat o tom, které zboží a od jakého dodavatele bude na čerpací stanici prodáváno, pak existuje seznam doporučených dodavatelů. Oslovení nájemci k tomu uvedli, že se jedná pouze o doporučení a že odebírají zboží i od jiných dodavatelů, než jsou Aralem doporučeni. U jednotlivých druhů zboží vyplnili úřadu přehled dodavatelů, kteří nejsou mezi doporučenými dodavateli. Tuto skutečnost potvrdili všichni oslovení nájemci a tomu odpovídá i zjištění úřadu při šetření u nájemců ČS. Dále z podkladů nájemců vyplývá, že povinnost odebírat zboží pouze od Aralu se týká jen olejů, maziv a dalšího značkového zboží Aral. U tohoto zboží Aral konečnou prodejní cenu doporučuje (viz Smlouva čl. 11, resp. 12). Z odpovědí nájemců vyplynulo, že ve většině případů prodávají oleje a maziva značky Aral (dále „značkové zboží Aral“) za ceny, které se shodují s cenami doporučenými Aralem. Nájemci, jejichž cena značkového zboží Aral se shodovala s cenami doporučenými Aralem sdělili, že uvedená prodejní cena je výsledkem jejich vlastního, dobrovolného a nezávislého rozhodnutí. Jako důvod uváděli, že tato cena je konkurenceschopná ve vztahu k cenám ostatních značek obdobného zboží, vyhovuje jim výše obchodní přirážky a zboží je za tuto cenu prodejné. Uvedli, že jim nejsou známy žádné sankce ze strany Aralu, pokud by jejich cena uvedeného zboží byla jiná. Nájemci, kteří značkové zboží Aral prodávali za jiné ceny, tzn. odlišné od cen doporučených Aralem uvedli, že společnost o jejich výši cen věděla a neuplatnila vůči nim žádné sankce.

Mimo shora uvedené podklady obdržel úřad na základě vyžádání ze dne 12. 1. 2000 od současných nájemců ČS Aral, taktéž i řadu dopisů odesílaných Aralem na čerpací stanice. Obsahem dopisů jsou instrukce Aralu ohledně tzv. promočních akcí. Promoční akce jsou organizovány za účelem jednorázové propagace prodeje určitého výrobku, a to zpravidla po kratší dobu (např. cca 1 – 2 týdny), nepředstavují pravidelný odběr zboží z hlediska hospodářské soutěže. Aral o těchto akcích nájemce informuje a doporučuje jim, aby se k těmto akcím připojili. Dodavatelem zboží nabízeného v promočních akcích není Aral, objednávky adresují nájemci přímo dodavatelům. U části dopisů Aralu

informujících nájemce byly nalezeny formulace doporučující prodejní cenu po dobu promoční akce, část dopisů obsahuje údaje o prodejní ceně zboží aniž by bylo uvedeno, že jde o cenu doporučenou. Podle vyjádření nájemců však účast na promočních akcích je dobrovolná (což některé dokumenty Aralu z korespondence také potvrzují) a dále nájemci uvedli, že mohou stanovit vlastní prodejní cenu zboží v promoční akci a také tak někteří skutečně učinili. (Nájemci nebyli ze strany Aralu sankciováni ani za neúčast při promočních akcích, ani za nedodržení stanovené či doporučené prodejní ceny).

Podle § 30 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení, správní orgán zastaví řízení, odpadl-li důvod řízení zahájeného z podnětu správního orgánu. Šetření úřadu neprokázalo, že výše citovaná ustanovení obsažená ve Smlouvách o pronájmu čerpací stanice, jsou zakázanými a neplatnými dohodami ve smyslu § 3 odst. 1 zákona, které vedou nebo mohou vést k narušení hospodářské soutěže na vymezeném relevantním trhu. Úřad bude i nadále sledovat vývoj obchodních praktik Aralu ve vztahu k nájemcům jeho ČS, neboť tito musí prodejní ceny zboží prodávaného na ČS, které je v jejich vlastnictví, stanovit svobodně a nezávisle.

Ze všech uvedených důvodů úřad v souladu s § 30 zákona č. 71/1967 Sb. rozhodl o zastavení správního řízení zahájeného z vlastního podnětu.

Poučení o opravném prostředku

Proti tomuto rozhodnutí může účastník řízení podle § 61 odst. 1 zákona č. 71/1967 Sb. podat rozklad k předsedovi Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže prostřednictvím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, a to do 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí. Včas podaný rozklad má odkladný účinek.

JUDr. Šárka Vlašínová
pověřená řízením IV. výkonného odboru

Rozhodnutí obdrží:
JUDr. Ivan Pecl , advokát
ECONOMY v. o. s.
Cejl 99
602 00 Brno